

Ben ik een snob?

Virginia
Woolf

Vertaald door
Leonoor Broeder
uitgeverij HetMoet

7 Voorwoord
van de redacteur

11 Herinneringen

69 Voordrachten
voor de
Memoir Club

22 Hyde Park Gate 71

Oud Bloomsbury 93

Ben ik een snob? 127

155 Een schets
van het verleden

Voorwoord van de redacteur

ZO'N VEERTIG JAAR GELEDEN werd deze bundel van memoirs en autobiografische werken voor het eerst in het Nederlands uitgegeven door De Bezige Bij, onder de titel *Wezenlijke momenten*. Deze titel was een voor de hand liggende keuze, aangezien het een vrij rechtstreekse vertaling is van de Engelse titel waaronder deze werken nog altijd geschaard worden: *Moments of Being*. Wat veel mensen echter niet weten is dat deze titel niet door Virginia Woolf zelf was gekozen. Sterker nog, deze werken werden pas vijfendertig jaar na haar dood in 1941 gebundeld door redacteur Jeanne Schulkind.

Schulkind ontleende de titel aan 'Herinneringen', het langste memoir uit de bundel. Ze zag deze term als representatief voor het geheel: hij omschrijft Woolfs levensfilosofie (gedeeltelijk); een levensfilosofie die voornamelijk sterk naar voren komt in dit lange memoir.¹ Woolf gebruikt 'moments of being'

1 Ze licht haar keuze verder toe in de introductie van de Engelse editie uit 1985, gepubliceerd door Harcourt Brace Jovanovich.

om te differentiëren tussen het alledaagse, routineuze leven, bestaande uit niet-wezenlijke momenten, en korte ‘wezenlijke momenten’ waarin een realisatie of een openbaring plaatsvindt. Het echte Zijn dus, bijna te vergelijken met de eveneens modernistische ‘epifanie’ van James Joyce.

Het is een mooie titel, die inderdaad een belangrijk deel van Woolfs achterliggende filosofieën weet te omvatten en daarmee een kenmerkend element van haar schrijven benadrukt. Maar daar ligt ook direct een van de valkuilen van deze titel: zoals zo veel titels weet hij slechts één deel van de bundel en van Woolfs schrijfstijl te vangen. En dat is in dit geval, zoals Hermoine Lee eerder opmerkte in haar introductie bij de editie uit 2002, precies het deel dat welbekend is en waar door de jaren heen het merendeel van de aandacht op is gevestigd. Het is het nadenkende, reflectieve, melancholische deel, dat soms als ontoegankelijk wordt ervaren. En hierdoor vergeten we één ding: Virginia Woolf is ook grappig.

Zowel in Woolfs non-fictie als in haar fictie vinden we naast alle reflecties en overdenkingen ook satire, sociale komedie en meedogenloze analyses van Woolfs eigen stommiteiten en die van anderen. Zo ook in deze bundel. Denk bijvoorbeeld aan het misverstand dat ontstaat wanneer Virginia’s telegram met verlovingsfelicitaties, met de zin ‘Ze is een engel’ ondertekend met haar bijnaam ‘Geit’, bij de ontvanger aankomt als ‘Zij is een enge geit’.

Zulke humoristische scènes, vol huiselijke details zoals een theetafel met een ‘roze porseleinen schelp gevuld met kruidkoekjes’ – waarboven rozijnen uit neuzen spuiten – bevolken veel van de pagina’s in deze collectie. Vooral de ‘Voordrachten voor de Memoir Club’ barsten van de humoristische

beschrijvingen en de ironie, met als rode draad wellicht het snobisme of juist het conformisme van Woolf zelf, haar familie en de welbekende Bloomsburygroep.

Deze mix van elementen – komisch, ontroerend, reflecterend, satirisch, filosoferend – komt ook sterk naar voren in de compagnon van dit boek binnen het tweeluik waarin deze editie is uitgegeven. *De wijze maagden* van Leonard Woolf houdt zich als roman à clef, naast het vertellen van een innemend verhaal, tevens bezig met Leonards directe omgeving – waar Virginia, hun beider families en wederom de Bloomsburygroep onder vallen – vaak op een nog satirischere en komischere wijze.

Toch worden deze elementen vaak in mindere mate belicht. Ter rectificatie doet Hermoine Lee een paar suggesties in haar eerdergenoemde introductie. Hoe zou de bundel door een lezerspubliek ontvangen worden, of met wat voor verwachtingen zou de lezer aan de bundel beginnen, als de titel zou luiden: “Am I a Snob?”, “Writing my Memoirs”, or “Good God! Here I am again!”² Wij hebben deze overpeinzingen ter harte genomen en besloten deze heruitgave uit te brengen onder de titel: *Ben ik een snob?* Dit doen wij in de hoop dat lezers ook eens kennismaken met de andere kanten van Virginia; met de vrouw die niet terugdeinst voor kritische en soms ontroerende (zelf-)analyse, en die de wereld om zich heen met een onmiskenbaar gevoel voor humor en satire benadert.

Ilse van Oosten

2 Lee, Hermoine. ‘Introduction’. *Moments of Being*, Pimlico, 2002, p. viii.

Herinneringen

JE MOEDER WERD IN 1879 GEBOREN, en aangezien er op zijn minst zes jaar verstreken moeten zijn voordat ik besepte dat ze mijn zusje was, kan ik over die tijd niets vertellen.¹ Een foto geeft het beste weer hoe ze eruitzag, en in haar geval laat haar gezicht ook veel van haar karakter zien. Je ziet de zachte, dromerige, bijna melancholieke uitdrukking in haar ogen; en het is misschien geen verzinsel er iets onderzoekends en afwijzends in te ontdekken, alsof ze toen al in datgene wat ze bekeek niet altijd vond wat ze nodig had. Maar het zou zeker een verzinsel zijn te denken dat zij zich hiervan op die leeftijd al bewust was. Verder zou een moeder die naar haar gezicht keek, haar hart misschien een sprongetje voelen maken bij het besef van de belofte die voor haar dochter al in het verschiep lag: ze zou namelijk buitengewoon mooi worden. En in dit geval zou de moeder bij zichzelf ook een stille vreugde voelen en ook iets van speelse blijdschap, want toen al beloofde haar dochter oprecht en liefdevol te worden; ze was, zo heb ik gehoord, toen al in staat te zorgen voor de drie kleine schepsels die jonger waren dan zij was, zo leerde ze Thoby het alfabet en stond hem haar fles af. Ik kan me goed voorstellen dat ze het belangrijk vond hoe Thoby in zijn hoge kinderstoel zat, en het kind-meisje dringend vroeg hem daarin goed vast te maken voordat

1 'Je moeder' is de moeder van Julian Bell, Vanessa. 'De drie kleine schepsels' voor wie ze zorgt zijn haar jongere broers en zus – Thoby, Virginia en Adrian Stephen.

hij zijn pap mocht gaan eten. Haar moeder zou er stilletjes om glimlachen.

Ons leven was bijzonder eenvoudig en regelmatig. Het lijkt zich in twee grote tijdvakken op te splitsen, niet overlappend met gebeurtenissen maar op de een of andere manier meer vanzelfsprekend dan enig daaropvolgend tijdvak, want onze plichten waren duidelijk en onze genoegens volledig aangepast. De aarde schonk alle bevrediging die we ons wensten. Het ene tijdvak werd binnenshuis doorgebracht, in de salon en de kinderkamer, het andere in Kensington Gardens. Er waren een aantal kleine oorlogjes en soms vochten Nessa en Thoby met ons en soms waren ze onze vrienden. Ik herinner me ook de uitgestrektheid en geheimzinnigheid van het donkere land onder de kinderkamertafel waar zich een voortdurende romance leek af te spelen, hoewel de tijd die we daar doorbrachten in werkelijkheid erg kort was. Daar, in de duisternis bevolkt met benen en rokken, gelukkig omringd door de gloed van het haardvuur, ontmoette ik je moeder. We dreven naar elkaar toe als schepen in een immense oceaan en ze vroeg me of zwarte katten staarten hadden. En na een ogenblik waarin haar vraag weergalmend in tot dan toe stille, peilloze diepten leek te verdwijnen, zei ik van niet. Daarna geloof ik dat er een soort wederzijds besef ontstond dat de ander mogelijkheden in zich borg. Maar hoewel die soms door stormachtige hartstochten een sterke impuls kregen, wanneer een gevoel van sympathie scheen te ontluiken dat verder reikte dan de directe dagelijkse omstandigheden, werd toch de belangrijkste bevrediging geput uit onpersoonlijke zaken. Er waren geuren en bloemen, verdroede bladeren en kastanjes, waaraan je de seizoenen kon herkennen en die ontelbare associaties met zich meebrachten en de geest in een seconde